

K I S D E D Ó V Á S .

N E Y T Ő L .

Korunknak nemcsak ördögei vannak, mikről Vajda Péter beszédében volt szó, nemcsak bálványai, mikről szinte böven lehetne értekezni, de vannak jó szellemei, angyalai is, eltagadhatlanul.

Hatalmasan nyomul előre a' korszellem, 's haladtában sokat lerombol, eltípor az eddig létezettek során, 's kétségkívül még többet is elsodorna, 's még inkább rohanna ő óriásisa, ha nem volnának jólelkű apróbb segédszellemei, őt hol kiméletesb lépdelésre, hol lassubb haladásra, azaz időzésre figyelmeztetők, nehogy, miután mérföldnyi lépteivel már minden hegyeken, tengereken túl gázolt, vissza kelljen fordulnia, azokat föléleszteni, miket oktalanul halálra sebzett, 's magával vinni azokat, miket nagy sietésében itt feledett.

'S haladjon is a' nagy hatalmu szellem folyvást, szakadatlanul! Ne gátolja őt senki jó szándéku működésiben; törekvése bizonyosan nemes és nagyszerű; utja egyenesen a' célra irányul, melly dicső csillagként ragyog a' távban előtte: a' világnemzet boldogítása. Ne gátoljuk, sőt, hol lehet, segítsük a' nagy szellem jótékony fáradozásait. Célja nem pusztítás — hanem építés. Ollykori rombolásai csak eszközök, 's ezekre nézve szolgáljon vigaszul az, hogy gyakran kell kunyhót lerontanunk, hol palotát akarunk építeni. 'S ki fogná bánni, ha a' szenny és sötétség kunyhója helyett a' tisztaság és világosság palotáját, az undor és fertelem bünbarlangja helyett a' dísz és üdvözület erénytemplomát látnók felépülni? Ki fogná átkozni a' korszellem művét, ki fogná siratni, gyászolni a' veszteséget: ha

durvaság, butaság, vadság bojtorjánai 's csalánai helyett szelid ibolyákat, diszes rózsákat látna virulni, miket műveltség és szellemiség keze ültetett? ha a' kajánság ős rengetegit, hol orgyilkolás óriáskigyói leselkednek, kiirtva, az emberszeretet gátlóerezeit, mellyek tetejéről a' dölyf szór le gúnyos káromlást a' völgybe, elsodorva, a' bűn posványit, mellyek szélein a' káröröm sír krokodili könyűket, kiszárítva szemlélné? Nem-e inkább a' legmagasztosabb öröm dagasztaná kebleinket, ha ezt mind így valósultan látnók? nem-e a' legfényesb diadallal ünnepelnők a' csudálatos munka bevégsését, és szent ihlettséggel tüznök fel a' világosság győzelmének zászlaját az emberiség köztemplomának kúpjára?!

Még messze van ugyan e' boldog, e' dicső idő; de közelébe jutandának, ha nem mi is, utódink, mitse kétkedjünk; lehetőleg elérendi azt az emberi nemzet: csak kövessük hiven és józanon, mire a' korszellem hathatós szózata int, mit egyik szövetséges szellemtársának fényszövétnéke előnkbe jelel. Igen, neveljük a' hon leendő nemzedékét!

Régen mondák a' bölcsek: az embert nevelni kell. Igen helyesen. De nem az egész világ állt bölcsekből, 's így történt, hogy nem minden embert tartott a' világ embernek, legalább nem olyannak, kit nevelni is kelljen. 'S fellépett most a' korszellem, 's felriasztá hatalmas szavával az alvókat, 's léptei alatt megrendült a' föld, 's riadá: minden embert nevelni kell! 'S kapkodott mindenki, sürgölődött, hogy az újparancs szerint éljen, de legtöbben nem érték, fel nem fogák a' szellem nagy célzatát, 's azt hívék, hogy az embert, már miután testileg emberré felnőtt, lelkileg is lehet rögtön, mint varázshatalommal, emberré nevelni. 'S lön zavar, míg végre a' korszellem egyik segéde, a' nevelés szelleme meg nem fejté a' nagy rejtvényt: a' gyermekket kell czélszerű módon 's állapotához alkalmazva, emberré nevelni. 'S így igen helyes a' korszellem hathatós parancsa; igen, minden embert kell nevelni, minden gyermekket kell emberré czélszerűleg nevelni.

De itt meg nem állapodott a' működő nagy szellem. Magas eszméjét még nem látá tökéletesen teljesíteni, úgy, mint szeretné; hézagot látá nagy gondolata valósításában, 's pillanatra megállapodék. Gondolá: nem szóval: — tettel, nem elméleti szabályokkal: — gyakorlatilag adandom tudtára az emberiségnek magasra törő célzatomat. 'S kilépett egy árva mezőségre, felkapott egy rongyokba burkolt, szennyes tekintetű kisedet a' bitangul elszóródott gyermekcsoporthól, 's árnyas ligetnek vevé útját. A' kised sírt, sivalkodott, az óriási lénytől ijedten fordult el. „Miért félsz, gyermekem?“ szóla a' szellem. „Ah, dajkám és anyám mindig mondák, hogy az óriások megeszik a' gyermekket?“ rimánkodék a' reszkedő kised. A' nagy szellem mosolygva vivé őt kertje árnyiba, 's megnépesíté a' kertet játszó társival, hogy nem sokára kedvencz helyévé lön az a' kised népcsoportnak. Rövid idő mulva jött a' nevelés szelleme a' ligetkertbe, munkájára ujon-

czokat keresni, 's elbámulva látá, hogy itt nem talál szennyes alakot, nem vadult kinézést, nem torz tekintetet, nem állatias szilajságot, nem eltörpült, elsatnyult lényeket, hanem vidám, tiszta, jókedvű, egészséges gyermekeket, kik nem ijednek meg tőle, hanem örömmel üdvözlik, 's körülfogva őt, szívesen szólítják fel játékukbani részvétre. És játékközben észreveszi, hogy a' kisdedek lelki állapotja külsejökhez mindenben hasonló, annyi alapját az erkölcsi önérzetnek, annyi nyilatkozatát apróbb erényeknek tapasztalja, annyi előkészületet szerény ismeretekre talál itt, hogy alig bírja korlátozni bámulatát. 'S egy óriási fa árnyékában az azóta más világrések látogatásából visszakerült nagy szellem mosolyog, 's kezén vezetve egy szende szellemhölgyet, imigy szól: „Ez az én művem! E' kisdedek az én vezérletem alatt lönek ilyenekké, — ez im segédem, felavatott helyettesem! ki van egyengetve az ut: most a' további nevelés bizton haladhat, — el van készítve a' föld: az erény 's tanitmány magva jobban foganzik.“

Ki volt mondvá a' nagyhatású szó: kisdedová. Igen, az apró kisdedeket kell megóni testi veszélytől és lelki mételetől, az apró kisdedekbe kell csepegtetni az erkölcsiség szent érzetét, az apró kisdedeket kell előkészíteni korunkhoz mért némi ismeretekkel a' későbbi tanitmányok befogadására, előkészíteni a' tanodára. Ez volt az új feladat, 's a' szellem már eddig is csudákat művelt, hova elhatott, vagyis inkább, hol vissza nem löketett, hol elfogadtatott fényének jótékony sugára! Megérték számosan a' korszellem hatalmas intését, 's szerinte cselekedtek; a' nevelés szelleme újabb, tágasabb körben kezde működni, — 's nemde a' nevelés szelleme egyik angyala korunknak? Megérték számosan a' nagy szózatot, hogy épen 's leginkább az elhagyott, szennyes, elhanyagolt, szegény kisdedeket, az elhagyott testi- 's'lelkileg szegény nép magzatit kell testi 's lelki ápolásra felkarolni, 's egyesültek e' szent célra, és sikeresen működtek; — 's nemde a' részvét, könyörület, segélyzés, jótékonyosság megannyi angyala korunknak? Megérték számosan a' nagy szellem célzatát, miszerint helyettesül az új munkánál szellemhölgyet, nőszellemet választá, jeléül, hogy valamint a' legzsengőbb gyermekeknek ápolása legjobban sikerülhet női kezek közt: úgy e' szent ügy pártolása is leginkább azon gyöngédszívű lényeket illeti, kik minden bajra, minden emberi szenvedésre érzékenyebbek, minden fájdalom megértésére alkalmasbak, 's a' részvétre buzdító szent sugallatra engedékenyebbek minden alkalommal; — igen, megérték a' nagy szellem akaratját, 's főleg nemesszívű hölgyek karolák fel eleinte ez ügyet nálunk is, melly most már szép virágzásnak indult; — 's nemde a' nemesszívű, jótékony hölgyek is mindannyi angyalai korunknak?

Ugy van; korunknak vannak angyalai; illy angyal maga a' kisdedová szelleme, a' mellyről, — ilyenek az azt pártoló nemeskedélyű hölgyek, a' kikhez ezuttal pár szót intézni szerencsém van.

Gróf Széchenyi István nagy szót mondott, azon hitét fejezve ki, hogy Magyarország „lesz” Ezen „lesz” természetesen a’ létnek, a’ „lenni” nek minden egyes ágait is magában foglalja; ’s így legyen szabad nekem a’ nagy szövedékből egy fonalkát kihuznom, ’s kifejeznem abbéli magasztos reményemet, hogy Magyar hazánkban a’ nevelés „lesz.” És lenni kell, ha a’ nemzet közbölgőségét őszintén ohajtjuk, — és lenni fog, ha a’ megkezdett pályán hiven és józanon tovább megyünk. De folytonos kapcsolatban, szakadatlan összefüggésben, testvéri egyetértésben legyenek azok, miket e’ mezőn cselekszünk, ha jó eredményt akarunk látni; mint ugyanegy lánczolatnak gyűrűi tapadjanak egymásba az intézkedések, mint ok és okozat szükséges sorozata kövessék egymást a’ lépések: különben csak félszeg lesz, a’ mit művelünk, ’s mikor aratni akarnánk, éretlen kalászt vagy üres szalmát találna az arany reményekre edzett sarló.

Nem úgy értem én ezen mondatot: „nálunk a’ nevelés — lesz”, — mintha eddig semmi vagy semilyen nevelés sem volt volna hazánkban, hanem annyit mondhatni, ’s annál bátrabban, mivel köztudomásu dolog, hogy bizony a’ nagy tömeg, az alnép nevelési állapota nem igen jó lábon állt. ’S pedig vajmi kár a’ nép nevelését, következőleg erkölcsiségét elhanyagolni. Tagadhatlan, hogy a’ népnél van az anyagi erő, azaz: maga a’ nép az anyagi erő; ha ezen nyers erő szilaj, durva, erkölcstelen, embertelen — : mi jót várhatni tőle? mi könnyen felbőszülhet a’ szilaj, nyers erő! ’s milly borzadályokat vihet véghez e’ böszület, ha erkölcsi érzelem nem szelidíti, nem fékezi? Ezt soha sem kell szem elől veszíteni. Nincs kegyetlenebb, pusztítóbb ellensége hazának, mint saját vad erkölcstelen népe.

A’ törvényhozás segíteni akar a’ bajon, ’s törvényjavaslatban már is rendezé az elemi oktatást, a’ népnevelést. De nekem úgy látszik, mintha az egész rendszer légben libegne ismét, mint eddig libegett, mintha nem volna tökéletesen biztos alapja, mire támaszkodjék. Függelékül meg van ugyan említve az „elemkék” — a’ kisdedovó intézetek ügye is; — de én épen ennek ohajtottam volna legszélesebb, ’s mennyire lehet, kötelező kört adni. Meggyőződéseim ugyanis: hogy mindaddig nem fogunk az elemi tanodákban, néptanodákban sükeresen nevelhetni, míg ott csak elvadult, megrögzött rossz szokásu, erkölcstelenséggel elmételyzett, semmi előkészültséggel nem bíró gyermekeket vesz át az oktató, ’s így idejének részét, ha csakugyan nevelni, legalább negative, akar, az átvett gonosz irtására, másik részét pedig szorosan vett oktatásra kellend fordítania. Azért az én felfogásom szerint a’ kisdedovásnak kellene minden nevelésnek alapját, bazisát képeznie, valamint okosan vitt házi nevelésnél valóban képezi is. A’ kisdedovás legyen azon talapzat, mellyen az egész nép gyermekei elférjenek, a’ gúla fokozatos lépcsőzetein rendben foglalván helyet az oktatmányok magasabb nemeiben

részesülők. A' mesterségek, művészetek, tudományok ezer águ különféle-
 sége ezerféle részletes kiképzést, oktatást igényel: de erkölcsileg
 nevelve minden embernek kell lenni multhatatlanul. Vésznek indul előbb-
 utóbb azon ország, mellynek erkölcsileg nevelt népe nincs! De mikor fogja
 inkább befogadhatni az erkölcsiség magvait az ember, mint zsenge korá-
 ban, mikor gyöngéd lelke és szive még olly idomítható? Igen, ez egyik
 főszüksége köznevelési rendszerünknek. Kapcsoljuk tehát össze minde-
 nütt, hol csak lehetséges, a' tulajdonképi tanodákat kisdedovó-intéze-
 tekkel!

Milly széles, milly dicső cselekvési mező nyílik itt számotokra, gyön-
 gédkeblű, nemeslelkű hölgyek! Hány ezer meg ezer helysége van hazánk-
 nak, hol még kisdedovó-intézet nincs! Pedig mindenütt, legalább a' népe-
 sebb helyeken mindenütt kellene lenni! Mennyi alkalom kínálkozik itt ne-
 mes működésre, részint saját jószágaitokon, részint más helyeken. Ápolás,
 pártfogás, segélyezés, buzdítás, a' szülőknek ez ügy iránti felvilágosítása, haj-
 lékonyítása, serkentés, jutalmazás 'stb. 'stb., mennyiféle utja van az em-
 berszeretetnek ez áldásos pályáni cselekvőségre!

Nagyságtoktól sokat vár a' haza; 's önöktől, kik már eddig is szépen
 hatottak tettel, példával az emberiség ügyeire, méltán is várhat a' hon még
 többet, sőt gyöngédtelenség, bizalmatlanság, sértés volna önökre nézve,
 szép nagysádim, ha nem akarna önöktől az édes közanya ezentul minél
 jelentékenyebb, minél nemesb honleányi áldozatokat várni, sőt kérni is! —
 'S nagyságtok bizonyosan teendek is! önök nem nézhetendik e' hon né-
 pét, hogy ugy szólván, lelki eledel nélkül tenyészszén, minden szellemibb
 emelkedés nélkül; önök nem nézhetendik e' hon szegény gyermekeit, hogy
 testi, lelki vésznek adva martalékul, elsorvadjanak, eltörpüljenek. Ha általán
 véve magasabb szempontból kell tekinteni a' nevelés ügyét, ugy a' kisded-
 dek nevelése is abból tekintendő; — 's kétségkívül önök is illy szempontból
 veszik azt fel, érezvén, hogy minden, akár testi-, akár lelkileg megmen-
 tett gyermekkel egy polgárt nyerünk a' földnek, egy lelket tartunk meg
 a' mennyeknek.

Ennek meggondolása remélteti, hogy hazám nemeskeblű hölgyei, va-
 lamint eddig, ugy ezentul is pártolandják a' lassan bár, de elvégre virág-
 zásnak indult kisdedovási ügyet; hogy versenyezve alapítandnak elemkéket
 a' hon különféle vidékein, városiban, falvaiban; remélteti, hogy a' pesti
 intézeteket is folytonos, 's talán az eddiginél sikeresebb pártolásra méltan-
 tandják. Mert valljuk meg, némellyike a' budapesti kisdedovó-intézeteknek
 épen nincs fényes, de még csak biztos állapotban sem. Pedig ez intézetek
 újabb ápolásra érdemesek már csak azon egységi szellemnél fogva is,
 melly azokat nemsokára átlengendi, miután a' helybeli példány- 's képző-
 intézet jeladására rendszeren összegyülekeznek a' budapesti kisdedovó-

eszméiket, véleményeiket, tapasztalásaikat e' szent ügy körül kicserélve. Így képeződik idővel valóságos központi ügyszellem, melly a' vidékekre is üdvösen 's hatályosan elágzandik. 'S kívánatos is, hogy némelly kiszögellések kiköszörültessenek, némelly eltérések kiegyenlítessenek, 's bizonyos elvegyformaság állapíttassék meg, mellyen bizton indulhasson minden kisededőv, nehogy ide 's tova kapkodva, üdvtelen tarkaság fészkelje meg magát, melly csak az új tan alapossága iránt bizodalmatlanságot szülhetne némelly, csupán a' dolog felületét vizsgálókban. Maga a' képzőintézet, hol az óvónövendékek elméleti- 's gyakorlatilag képeztetnek, ugyan elég biztosítékot nyújt egyrésről az elv-összhangzásra nézve, de nem árt azt másrésről némelly külső súlylyal is kísérni, melly a' gyakorlati életből tetteleg merítetik, 's melly azt kézzelfoghatóbban szilárdítandja.

Igy lassanként minden jobbra fejlődik, 's azon ügy, melly még másfél évtized előtt teljesen ismeretlen külhoni növény vala, már is szépen virágzik, 's idővel pompásan díszlendik; pompásan, nem ugyan külső csillogvány tekintetében, mert ez ügy maga a' szerénység bélyegét viseli, hanem pompásan, lelkiileg véve, belső fénynyel és jelentőséggel. Ennek minél hamarébbi megközelítése azon körülménynél fogva is remélhető, mivel a' pesti kisededőv képzőintézetre nem sokára új időszak hajnala pirul fel. Ez intézet t. i. ezentul saját épülettel bírand, mellybe nemsokára át is költözendik, 's ez időpontot méltán üdvözölhetni új hajnalul. Mert az egyesületnek ennél fogva szabadabb működési köre nyilván, többfelé elágaztathatja partoló figyelmét, 's képes leend több jót eszközölni. Így például, számosabb óvónövendék részesülhetend az egyesület pártfogásának anyagi jótékonyaságiban is, 's következőleg többeknek könnyítetik az ut a' kiképződésre.

Helyesen kiképzett kisededővök tehát lesznek elegendő számmal; lesz a' fenálló intézetek közt is testvéri összhangzás, 's egységi szellem, melly főleg megszilárdíthatandja hazaszerte ez ügy benső életerejét; nincs tehát egyéb kívánni való, mint az, hogy e' hazának minden rendü lakosai, főleg pedig a' nemeslelkü hölgyesereg, kihez ezuttal különösben kívántam intézni e' soraimat, minél számosabban, minél nagyobb buzgalommal vegyék a' kisededővás ügyét nemes pártfogásuk alá; alakítsanak, alapítsanak, teremtsenek minél több elemkéket, segítsék a' központi egyesület ebbeli törekvéseit is minél számosabb évi részvénnyel 's örökös alapítvánnyal, és — mi főtekinetet érdemel — iparkodjanak a' kisededővást a' néppel minél inkább megkedveltetni, hogy ez önjerejéből is hajlandó legyen a' magzatok iránti emberi kötelességek legfőbbikét versenygve teljesíteni!